

WOJEWODA LUBELSKI

**ZARZĄDZENIE ZASTĘPCZE NR PN-II.4131.1.4.2017
WOJEWODY LUBELSKIEGO**

z dnia 13 grudnia 2017 r.

w sprawie nadania nazwy ulicy w mieście Lublin

Na podstawie art. 6 ust. 2 i ust. 3 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (Dz. U. z 2016 r., poz. 744 ze zm.), po zasięgnięciu opinii Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zarządza się co następuje:

§ 1.

Dotychczasowej ulicy Jana Hempla w mieście Lublin nadaje się nazwę ulica Zesłańców Sybiru.

§ 2.

Zarządzenie ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubelskiego.

§ 3.

Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubelskiego.

Uzasadnienie

W dniu 2 września 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 1 kwietnia 2016 r. *o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej* (Dz. U. poz. 744), zwana dalej „ustawą”. Ustawa została zmieniona ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. *o zmianie ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej* (Dz. U. poz. 1389).

Stosownie do art. 1 ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki - nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, nadawane przez jednostki samorządu terytorialnego nie mogą upamiętniać osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących komunizm lub inny ustrój totalitarny, ani w inny sposób takiego ustroju propagować (ust. 1). Za propagujące komunizm uważa się także nazwy odwołujące się do osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944-1989 (ust. 2). Za jednostki organizacyjne uważa się w szczególności szkoły i ich zespoły, przedszkola, szpitale, placówki opiekuńczo-wychowawcze, instytucje kultury oraz instytucje społeczne (ust. 3).

Jak stanowi art. 6 ust. 1 ww. ustawy, obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, upamiętniające osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny lub propagujące taki ustrój w inny sposób, właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego albo związku, o którym mowa w art.4, zmienia w terminie 12 miesięcy od dnia jej wejścia w życie. W przypadku niewykonania obowiązku, o którym mowa w ust. 1, wojewoda wydaje zarządzenie zastępcze, w którym nadaje nazwę zgodną z art. 1, w terminie 3 miesięcy od dnia, w którym upłynął termin, o którym mowa w ust. 1 (ust. 2). Wydanie zarządzenia zastępczego, o którym mowa w ust. 2, wymaga opinii Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji

Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu potwierdzającej niezgodność nazwy obowiązującej w dniu wejścia w życie ustawy z art. 1. Przepis art. 2 ust. 3 stosuje się odpowiednio (ust. 3).

Opinia, o której mowa, jest przedstawiana w terminie miesiąca, a w sprawie szczególnie skomplikowanej – nie później niż w terminie 2 miesięcy, od dnia doręczenia żądania wojewody. Oczekiwanie na opinię wstrzymuje bieg terminu na stwierdzenie nieważności aktu (art. 2 ust. 3 ustawy).

W niniejszej sprawie Rada Miasta Lublin nie wykonała ustawowego obowiązku i nie dokonała zmiany nazwy ulicy Jana Hempla.

Pismem z dnia 11 września 2017 r. znak: PN-II.40.39.2017 organ nadzoru wystąpił do Dyrektora Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie o opinię dotyczącą nazwy ulicy Jana Hempla w Lublinie. Odpowiedź na powyższe wystąpienie została doręczona organowi nadzoru w dniu 20 listopada 2017 r.

Zgodnie z treścią ww. opinii IPN z dnia 16 listopada 2017r., znak: BUW-940- 238(19)/17: „*W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej – KŚZpNP wymieniona nazwa symbolizuje komunizm w rozumieniu art. 1 ust. 1 ustawy (...). Jan Hieronim Hempel (1877-1937) był literatem, działaczem socjalistycznym, antyklerykałem, potem działaczem komunistycznym i sowieckim. Od lat 20. XX w. był działaczem Komunistycznej Partii Robotniczej Polski (KPRP) - sekcji polskiej Międzynarodówki Komunistycznej (Kominternu) z siedzibą w Moskwie. W latach 30. został zawodowym funkcjonariuszem komunistycznej konspiracji - członkiem KC KPP. Po przedostaniu się do ZSRS był m.in. redaktorem sowieckich czasopism propagandowych. W ramach porachunków wewnętrznych w łonie ruchu komunistycznego w styczniu 1937 r. został aresztowany i stracony.*

Według art. 1 ust. 1 ustawy nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urzędzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, nadawane przez jednostki samorządu terytorialnego nie mogą upamiętniać osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących komunizm lub inny ustrój totalitarny, ani w inny sposób takiego ustroju propagować. Jednocześnie - jak stanowi art. 1 ust. 1 ustawy - za propagujące komunizm uważa się także nazwy odwołujące się do osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944-1989. Nadto zgodnie z wykładnią językową „symbolizować” oznacza przedstawiać coś pod postacią symbolu; być symbolem czegoś (zob. Słownik Języka Polskiego, oprac. E. Sobol, Warszawa 2005, s. 979).

Tym samym ocenić należy, iż fakt honorowania wskazanej postaci w nazwie ulicy sprawia, iż posiada ona charakter nazwy upamiętniającej osobę symbolizującą komunizm”.

Powyższa opinia Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu potwierdzająca niezgodność nazwy ulicy Jana Hempla z art. 1 ust. 1 ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urzędzeń użyteczności publicznej oraz pomniki - ma charakter wiążący.

Organ nadzoru w pełni podziela i przyjmuje wnioski płynące z opinii IPN. Nie ulega wątpliwości, iż Jan Hempel był działaczem socjalistycznym, komunistycznym i sowieckim – a zatem nazwa ulicy Jana Hempla w Lublinie jest niezgodna z art. 1 ust. 1 omawianej ustawy, gdyż posiada charakter nazwy upamiętniającej osobę symbolizującą komunizm.

Z uwagi na powyższe, na mocy art. 6 ust. 2 i 3 ustawy, organ nadzoru jest zatem zobligowany do wydania zarządzenia zastępczego dokonującego zmiany nazwy ulicy Jana Hempla w Lublinie.

Jednocześnie należy zauważyć, iż zasadne jest uhonorowanie Zesłańców Sybiru poprzez nadanie dotychczasowej ulicy Jana Hempla w Lublinie nazwy: Zesłańców Sybiru. Celem nadania takiej nazwy ulicy jest utrwalanie i uczczenie pamięci o tragicznych losach obywateli polskich zesłanych do Rosji w XIX wieku, a następnie w latach 40. i 50. XX wieku (do Związku Radzieckiego). Wielu z nich pochodzi z Lublina i Lubelszczyzny. Na Syberii Polacy znaleźli się po raz pierwszy jako jeńcy wojenni w pierwszej połowie XVII wieku. Jednak właściwa historia polskich Sybiraków zaczyna się po rozgromieniu konfederatów barskich w 1768 r. Kolejne fale zesłania z powodu uczestnictwa w spiskach, powstaniach, konspiracji, miały miejsce w latach 30. i 40. XIX wieku. Najwięcej Polaków trafiło na Syberię w wyniku klęski powstania styczniowego (lata 1863–1867). Oblicza się, że zesłano wtedy mniej niż 16,8 tys. Polaków oraz 1,8 tys. towarzyszących im osób. W ostatnim dwudziestoleciu XIX wieku „zsyłani” byli głównie uczestnicy nielegalnego ruchu rewolucyjnego. Od początku XX wieku liczba zesłańców nieznacznie, ale

systematycznie rosła. Wśród nich byli ludzie skazani przez sądy oraz wygnani z kraju w drodze decyzji administracyjnej. W 1910 r. na Syberii przybywało od 48 do 52 tys. Polaków.

W ZSRR Syberia była dalej centrum zesłań, powstał tam m.in. system łagrów, zarządzany przez Główny Zarząd Obozów - Gulag. Po agresji ZSRR na Polskę setki tysięcy polskich mieszkańców Kresów uległo przesiedleniu, niektórzy m.in. na Syberię (inni np. do Kazachstanu). W sumie, w ciągu 15 miesięcy radzieckiej okupacji, według wyliczeń, na wschód trafiło od 330 tys. przez 1 mln 80 tys. do 1,5 mln Polaków. Do tych pierwszych wyliczeń należy dodać osadzonych w więzieniach, skazanych i zesłanych do obozów pracy przymusowej, jeńców wojennych, młodzież wcieloną do Armii Czerwonej i „strojbatalionów” (grup budowlanych) oraz wszystkich wywiezionych mniej lub bardziej przymusowo do pracy w radzieckich fabrykach i kopalniach. W sumie otrzymamy orientacyjną liczbę ok. 475 000 obywateli II RP, którzy w okresie wrzesień 1939 – czerwiec 1941 dostali się w tryby radzieckiego systemu terroru. Do chwili podpisania umowy Sikorski-Majski i wydania przez władze radzieckie w sierpniu 1941 aktu amnestii wobec zesłanych obywateli polskich ponad 58 tys. spośród osadzonych w obozach, specposiołkach, kopalniach i na wolnym zesłaniu zmarło z głodu, zimna, chorób i wyczerpania spowodowanego ponadludzką pracą fizyczną i zepchnięciem na margines sowieckiego społeczeństwa.

Biorąc pod uwagę powyższe, wydanie zarządzenia zastępczego w sprawie nadania nazwy ulicy Zesłańców Sybiru w mieście Lublin, jest uzasadnione.

Na niniejsze zarządzenie zastępcze przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie, złożona za moim pośrednictwem, w terminie 30 dni od daty jego doręczenia.

WOJEWODA LUBELSKI

Przemysław Czarnek

Otrzymuje:

- Przewodniczący Rady Miasta Lublin
- Prezydent Miasta Lublin

Do wiadomości:

- Instytut Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – Oddział w Lublinie